

*Ігнатенко Ганна Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри професійної
освіти та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Розвиток суспільства докорінно змінює вимоги до підготовки майбутніх педагогів у вищих педагогічних навчальних закладах. Компетентнісний підхід в освітньому процесі вищих навчальних закладів окреслює низку проблем, вирішення яких неможливе без розгляду методологічних засад.

До питань методологічних засад освіти, структури професійної компетентності, шляхів її формування у майбутніх педагогів звертається ряд науковців (Н. Брюханова, І.Васильєв, Б.Гершунський, Е.Зеєр, І.Зимняя, О.Ігнат'єва, А.Маркова, О.Мельниченко, Н.Кузьміна, О.Коваленко, О.Ларіонова, Т.Садова, Е.Симанюк, Л. Тархан та ін.).

У сучасній науці під методологією розуміють, перш за все, вчення про принципи побудови, форми і способи науково-пізнавальної діяльності.

Методологія (від метод і грец. вчення) – 1. Сукупність прийомів дослідження, що застосовуються в якійсь науці. 2. Вчення про методи пізнання та перетворення дійсності.

Розрізняють: часткову методологію – сукупність методів у кожній конкретній науці; загальну методологію – сукупність більш загальних методів; філософську методологію – систему діалектичних методів, які є найзагальнішими і діють на всьому полі наукового пізнання, конкретизуються і через загальнонаукову, і через конкретно наукову методологію [1, с. 207].

Методологія педагогіки – система знань про базові теоретичні положення, про педагогічне пізнання і перетворення дійсності. Методологія визначає принципи підходу до розгляду педагогічних явищ, методи їх дослідження, шляхи впровадження нових знань у практику виховання, навчання, освіти. Теоретичні положення методології педагогіки відображають гуманістично-орієнтовану філософію освіти, стрижневим поняттям якої є гуманізм. Гуманістична спрямованість – спрямованість на особистість іншої людини, в основу якої покладено найвищі духовні цінності, моральні норми поведінки й взаємовідносин.

Методологія сучасної педагогіки розкривається за допомогою специфічних підходів, аналіз яких і визначатиме спрямованість освітнього процесу ВПНЗ в умовах сьогодення [2].

Особистісний підхід полягає в тому, що при конструюванні і реалізації педагогічного процесу орієнтуються на особистість як мету, суб'єкт, результат і головний критерій його ефективності.

Діяльнісний – ґрунтується на визнанні діяльності основою, засобом і вирішальною умовою розвитку особистості.

Діалогічний підхід передбачає перетворення позиції педагога й позиції учня в особистісно-рівноправні. Таке перетворення пов'язане зі зміною ролей і

функцій учасників педагогічного процесу. Педагог не вчить, не виховує, а активізує, стимулює намагання, формує мотиви того, хто навчається, до саморозвитку, вивчає його активність, створює умови для саморуху.

Культурологічний підхід як конкретно-наукова методологія пізнання і перетворення педагогічної реальності зумовлений об'єктивним зв'язком людини з культурою як системою цінностей.

Національний підхід виходить з того, що національна основа виховання є важливою умовою соціалізації студентів, засвоєння ними основ національної і загальнолюдської культури.

Антропологічний підхід уперше розробив і обґрунтував К. Д. Ушинський. У його розумінні антропологічний підхід означав системне використання даних усіх наук про людину і врахування їх у процесі побудови та здійсненні освітнього процесу.

Наразі науковці дедалі частіше акцентують увагу на компетентнісному підході. Компетентність у руслі сучасного законодавства розглядають як динамічну комбінацію знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [3].

На основі аналізу літературних джерел та практики підготовки педагогів у вищих педагогічних навчальних закладах, а також результатів власних досліджень виділено низку педагогічних умов, що забезпечують окреслений підхід.

Компетентність майбутніх педагогів базується на сучасних технологіях, якими випускники повинні володіти бездоганно, тому сприйняття та розуміння ними важливості засвоєння на високому рівні педагогічних технологій – одна з важливих умов.

Також вважаємо, що умовою формування компетентності майбутніх педагогів є узагальнення та поглиблення знань педагогічних технологій під час вивчення методик за спеціальністю.

Реалізація в освітньому процесі вищого педагогічного навчального закладу окреслених умов неможлива без оновлених методик викладання дисциплін фахової підготовки. Наш досвід засвідчує, що засвоєння змісту фахових дисциплін має здійснюватися шляхом використання інноваційних методів навчання: мозковий штурм, синектика, рольова гра, прес-конференції, дискусії і т.д. Для узагальнення знань, формування практичних умінь та навичок доцільно передбачати створення у навчальному процесі моделювальних ситуацій, розв'язання задач. Інтегрує зазначені підходи залучення майбутніх педагогів до проектної діяльності. Однак педагогічні технології не повинні використовуватися хаотично, оскільки жодну з технологій не можна вважати універсальною: кожна з них у певних ситуаціях дає різні результати, і це необхідно враховувати під час їх вибору.

Необхідною умовою формування компетентності майбутнього викладача є формування у них потреби у самовихованні, самовдосконаленні, прояві своєї творчої індивідуальності у професійно-педагогічній діяльності.

Ми опрацьовуємо методику, згідно з якою майбутні викладачі під час засвоєння фахових дисциплін не тільки ознайомлюються з теоретичними основами творчості, але й самі залучаються до творчих процесів, що сприяє розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога. Дослідження науковців засвідчили, що творчість – це досить складний і своєрідний процес, але його можна навчатися. Творчість – продуктивна людська діяльність, здатна породжувати якісно нові матеріальні та духовні цінності суспільства. Розвиток творчого потенціалу діяльності є важливою умовою культурного прогресу суспільства й виховання людини [1, с. 326].

Формування компетентного педагога, який здатен мобілізувати отримані фахові знання в умовах освітнього процесу вищого педагогічного навчального закладу, має здійснюватися впродовж усього терміну навчання з урахуванням методологічних засад та підходів, що ними окреслюються.

Література

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Ігнатенко Г. В. Професійна педагогіка : навчальний посібник / Г. В. Ігнатенко, О. В. Ігнатенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2013. – 352 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14>.